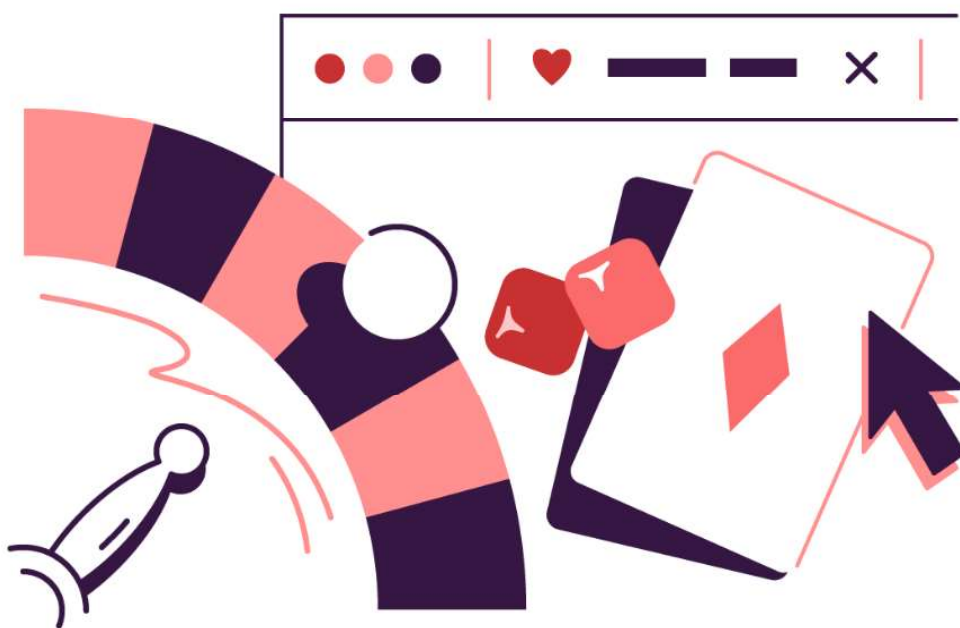

Tilsynsrapport – tiltak etter hvitvaskingsloven

O Kristoffersen Bingodrift AS

Sammendrag tilsynsrapport

Rapportnummer	1-2023
Vår saksreferanse	23/01523
Dokumenttilsyn	
Virksomhet	O Kristoffersen Bingodrift AS
Revisjonsområde	Kartlegging av innførte tiltak etter krav i hvitvaskingsloven
Revisjonsteam	Anya Markhus – seniorrådgiver Tatyana Søreide Klepaker – seniorrådgiver

Rapportens innhold:

Tilsynsrapport 1-2023 beskriver resultat etter revisjon av krav til tiltak etter hvitvaskingsloven hos O. Kristoffersen Bingodrift AS (heretter OKB).

Hovedkonklusjoner:

Lotteritilsynet har kontrollert hvordan OKB følger opp de krav til tiltak som kommer frem av hvitvaskingsloven (hvvf.) med tilhørende forskrift, jf. hvvf. § 4 (2) bokstav g.

OKB har oversendt dokumentasjon på en ryddig og strukturert måte og i samsvar med det som vi har bedt om. Selskapet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig.

Lotteritilsynet har avdekket to avvik i forbindelse med tilsynet, og det er gitt tre merknader. Vi ber om tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp avviket og merknadene **innen 7. september 2023**.

Førde 7. juli 2023

Tatyana Søreide Klepaker
Seniorrådgiver

Anya Therese Markhus
Seniorrådgiver

Innhold

1. Bakgrunn for tilsyn	4
2. Metode	4
3. Resultat	5
3.1 Risikovurderinger (hvvf. § 7)	6
3.1.1 Lotteritilsynets vurdering	6

3.2 Rutiner (hvvl. § 8).....	7
3.2.1 Lotteritilsynets vurdering	7
3.3 Krav til opplæring (hvvl. § 36).....	8
3.3.1 Lotteritilsynets vurdering	9
3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)	9
3.4.1 Lotteritilsynets vurdering	10
3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim (hvvl. kap. 5)	11
3.5.1 Lotteritilsynets vurdering	11
3.6 Internkontroll (hvvl. § 35)	12
3.6.1 Lotteritilsynets vurdering	12
4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging	13
4.1 Avvik	13
4.2 Merknader	15

1. Bakgrunn for tilsyn

Bingomedhjelpere ble høsten 2018 omfattet av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift, jf. hvitvaskingsloven (hvvl.) § 4 (2) bokstav g. Dette innebærer at bingomedhjelpere må ha gode systemer for å sikre at lovens krav følges opp på en god måte. Lotteritilsynet er tillagt oppgaven med å føre tilsyn med dette regelverket, jf. hvvl. § 43, annet ledd, bokstav c.

Hovedmålet med dette tilsynet er å få en oversikt over hvordan bingobransjen som bransje har implementert hvitvaskingsregelverket. Lotteritilsynet har på bakgrunn av dette gjennomført dokumenttilsyn rettet mot noen utvalgte bingomedhjelpere, herunder OKB.

Ettersom innholdet i lovens krav må vurderes opp mot den aktuelle risikoen i bransjen, har det i dette tilsynet vært særlig viktig å få kartlagt hvordan bransjen har risikovurdert egen virksomhet, og spesielt om denne er knyttet opp mot risikobildet i den overordnede risikovurderingen av spillmarkedet på en god måte.

Videre er målet med tilsynet å få en oversikt over hvordan bransjen har implementert sentrale krav i hvitvaskingsloven;

- Risikovurdering og rutiner (hvvl. kap. 3)
- Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)
- Undersøkelse og rapportering (hvvl. kap. 5)
- Internkontroll og revisjon (hvvl. § 35)
- Opplæring (hvvl. § 36)

Denne kunnskapen vil være et viktig bidrag inn i vårt arbeid med å utarbeide en veileder særlig tilpasset spillbransjen. En slik veileder vil både gjøre det lettere for bransjen å bruke ressursene riktig, og ikke minst tydeliggjøre hvilke forventninger Lotteritilsynet har til aktørene ved fremtidige tilsyn hvor etterlevelsen av kravene vil være mer fremtredende.

Ettersom tilsynet denne gang primært er gjennomført for å skaffe kunnskap om implementering av hvitvaskingsregelverket i bransjen som sådan, vil kun klare avvik danne grunnlag for pålegg om retting.

2. Metode

Det er valgt en overordnet tilnærming for tilsynet hvor vi legger vekt på å kartlegge hvordan tilsynsobjektene har innrettet seg etter kravene i hvitvaskingsloven. En slik kartlegging vil gi oss kunnskap om risiko for hvitvasking innenfor bingo, samtidig som vi gjennomfører tilsyn på et overordnet nivå. Det betyr at vi opparbeider oss kunnskap om teoretisk risiko for hvitvasking og terrorfinansiering samtidig som vi avdekker om noen ikke har tiltak slik loven krever.

Basert på tidligere tilsyn, har Lotteritilsynet i perioden 2021 – 2023 valgt å gjennomføre dokumenttilsyn med utvalgte bingoentreprenører. OKB er blant dem som er valgt ut som tilsynsobjekt, det er dels begrunnet med at OKB er den største aktør i bingo-bransjen, og erfaringer fra tidligere tilsyn som vi hadde med OKB. Lotteritilsynet vil derfor se om OKB systematisk jobbet med antihvitvasking siden 2020, og hvordan rutiner og risikovurderinger ble utviklet i løpet av den tiden.

Lotteritilsynet sendte varsel om tilsyn den 27. mars 2023, og mottok etterspurt dokumentasjon innen fristen som ble satt til 26. april 2023. Det er ikke bedt om ytterligere dokumentasjon og våre vurderinger er basert på mottatt dokumentasjon.

Vi gjennomfører denne gangen et kartleggingstilsyn. Det betyr at vi gir individuelle tilbakemeldinger til de utvalgte tilsynsobjektene basert på innførte tiltak, men at nivået på tilbakemeldingene er tilpasset et overordnet nivå.

Metoden gir oss et godt grunnlag for å utøve vår veiledningsplikt overfor bingomedhjelperne og gir oss noe tid til å kartlegge den reelle risikoen i tilknytning til driften av bingovirksomheten. Metoden åpner også for et mer dialogbasert tilsyn, der vi kommer med anbefalinger til forsterking eller justering av innførte tiltak.

Lotteritilsynet understreker likevel at dersom det er åpenbare brudd på lovkrav vil det blir varslet pålegg om retting.

Ved avvik vil Lotteritilsynet legge fram revisjonsbevis. Vi vil også be om en oppfølgingsplan som beskriver hvilke tiltak dere vil iverksette for å utbedre avvikene.

Ved merknader forventer vi at de påpekte forholdene håndteres slik at de ikke senere utvikler seg til avvik. Ved merknad ber Lotteritilsynet også om tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp vår anbefaling.

3. Resultat

Dokumentasjonen som er sendt til Lotteritilsynet har vært ryddig og oversiktlig, slik at vi har kunnet orientere oss og knytte dokumentasjonen til de punktene vi etterspurte.

OKB er et selskap som har sin forretningsadresse i Oslo, og har totalt 23 bingohaller. Selskapet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig i ledelsen.

3.1 Risikovurderinger (hvvl. § 7)

For at en bingomedhjelper skal kunne vurdere risikoen for å bli misbrukt som ledd i hvitvasking, må risikoen konkretiseres basert på foretakets egen virksomhet. Dette innebærer at konkretisering av risikoen vil kunne være enklere for mindre bingomedhjelpere enn for større aktører med flere bingohaller og bredere kundespekter. Selv om risikoen kan oppleves som liten, må det gjøres reelle vurderinger av risikoen knyttet til egen virksomhet, og dette må dokumenteres.

Felles overordnet risikovurdering er en del av selskapets rutine (vedlegg 1), risikovurderinger for enkelte bingohaller er en del av regional risikovurdering pkt. 3.1.4.

Risiko er klassifisert som lav-middels-høy, og varierer fra konkret risiko som selskapet har identifisert. For de spesifikke bingohallene er risikoen definert som lav for Elverum og Kvadrat, middels for Jessheim og Stovner, og høy for Arkaden.

Risikovurderingen er delt inn i hovedtemaene:

- Produkter og tjenester;
- Kunder;
- Geografi;
- Særlige tiltak for å begrense mulighetene for systematisk hvitvasking og terrorfinansiering;
- Typiske risikofaktorer knyttet til kjernevirksomheten;

- Kundetiltak basert på risikovurderingen;
- Særskilte risikovurderinger.

3.1.1 Lotteritilsynets vurdering

OKB har identifisert de sentrale områder som er viktige for å kartlegge risikoen. Dere har tatt en vurdering av samtlige spill som tilbys, kundetyper, vurdert geografiske forhold, og identifisert risikodempende og risikoøkende faktorer som er relevante for deres virksomhet. Dette er positivt og er et bra utgangspunkt for arbeid med risikostyring.

Vi vil samtidig bemerke at selve risikovurderingen er noe ustrukturert, det er for eksempel ikke enkelt å finne frem hvilke konkrete tiltak gjelder for Arkaden som er definert som en hall med høy risiko. Dere har identifisert og vurdert risiko, men det er ikke lett å se sammenheng mellom risikoen og konkrete tiltak.

Når det gjelder risikovurderingene for de fem bingohaller (og for så vidt de andre hallene), er de en del av den overordnede risikovurderingen. Dette er ikke noe negativt i seg selv. Men for ansatte' sin del, ville det vært bedre å ha en særskilt risikovurdering, der både risikoene og tilhørende tiltak kommer tydelig frem, slik at man ikke skal lese gjennom hele overordnede risikovurderingen og prøve å finne passende tiltak. Det står ikke noe om hvem som har gjennomført risikovurderingene og når dette ble gjort, men som et generelt tips kan det være en fordel å involvere ansatte i bingohallene i dette arbeidet.

Vi mener at det er positivt at dere bruker «terkselmetoden». Det hadde imidlertid vært fint om dere henviste til andre punkter i rutinen som beskriver denne metoden. Dette er bare som et eksempel, og er et forbedringspunkt som gjelder både risikovurderingen og rutinen. Det er viktig å henvise til relevante punkter eller kapitler, slik at det blir lettere å bruke rutinen og risikovurderingen. Det er først og fremst deres egne ansatte som skal bruke dette dokumentet, og når det er et så omfattende dokument, er det ikke så lett å navigere i det. Vi ser at dere har gjort det enkelte steder (for eksempel i punkt 2.1.2 i rutinen som gjelder særlige tiltak for utsatte bingohaller, henviser dere til risikovurderingen. Men det er også viktig at risikovurderingen henviser til pkt. 2.1.2 som lister opp disse særlige tiltakene).

3.2 Rutiner (hvvl. § 8)

Det er helt nødvendig å ha fastsatt rutiner for å sikre etterlevelse av hvitvaskingsloven, og dette er derfor også lovfestet som et krav. Rutinene må være basert på den virksomhetsinnrettede risikovurderingen som er gjort, slik at de er tilpasset virksomheten hos den enkelte bingomedhjelper. Rutinene skal være fastsatt av foretakets ledelse og det skal utpekes en hvitvaskingsansvarlig som skal følge opp disse.

Vi har fått OKB sin rutine som er vedtatt av styret 27. oktober 2020 og sist oppdatert 13. desember 2022.

Dokumentet består av følgende:

1. En overordnet del (side 1 til 12) som gir oversikt over og regler for utførelsen av de ulike forpliktelsene etter loven.
2. Vedlegg 1 Risikovurdering
3. Vedlegg 2 Dokumentasjonskrav mv ved normal kontroll
4. Vedlegg 3 Særlig om lovbestemte forsterkede kundetiltak (herunder politisk eksponerte personer og geografiske høyriskoområder)

3.2.1 Lotteritilsynets vurdering

Lotteritilsynet ser at rutinen inneholder de sentrale temaer som samsvarer med bestemmelsene i hvitvaskingsloven og har gjort en grundig jobb med å sette sammen et omfattende dokument. Det fremgår imidlertid ikke hvem som har utarbeidet dokumentet eller noe versjonslogg.

Lotteritilsynet finner videre at både strukturen og innholdet i dokumentet kan forbedres. Det er en fordel om den overordnede del (side 1-12) ville hatt innholdsfortegnelse, slik at man lettere kan finne frem de punkter som man trenger. Samtidig ser vi det som veldig positivt at dere aktivt bruker definisjoner og praktiske eksempler. Men enkelte definisjoner er ikke så lett å finne frem, for eksempel definisjon av PEP står i risikovurderingen og i vedlegg 2. Det er fint at det er definert både i vedlegg 1 og vedlegg 2, men vi mener at alle sentrale definisjoner skal også være i selve rutinen. Vi anbefaler OKB å gå gjennom rutinen og vedleggene og se hvilke definisjoner kan flyttes til rutinen, hvilke man trenger begge steder, eventuelt at man henviser til hvor i dokumentet det er definert.

Enkelte punkter inneholder for lite informasjon. Det er et dokument som deres ansatte skal bruke i sitt daglige arbeid, og da er det viktig at de forstår hva det konkrete kravet går ut på og hva de skal gjøre. For eksempel, sånne sentrale områder som opplæring og internkontroll er beskrevet kun i noen få setninger. Det er også mulig å ha en generell beskrivelse i rutinen og ha egne prosedyrer/retningslinjer for internkontroll eller opplæring.

Selv om rutinen er sist oppdatert i desember 2022, ser vi at OKB bruker en utdatert liste over høyriskoland. Videre ser vi at OKB skriver i sin rutine (side 17) at «O Kristoffersen Bingodrift er en bingoooperatør som drives i henhold til tillatelser etter lotteriloven og bingoforskriften». Dette er henvisning til gammelt regelverk, og rutinen burde vært oppdatert når den nye pengespilloven og pengespillforskriften trådte i kraft.

3.3 Krav til opplæring (hvvil. § 36)

Kravet til opplæring skal sikre at alle ansatte er i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering. For å sikre at det blir gitt relevant og tilstrekkelig opplæring, og at opplæringen blir vedlikeholdt, må ledelsen hos bingomedhjelperne vurdere hvordan dette kravet skal ivaretas i egen virksomhet og nedfelle dette i en rutine. Denne rutinen må konkretiseres i en opplæringsplan for en kommende periode, for eksempel et år. Planen må vise hvem som skal ha opplæring,

i hva og når. De som skal ha opplæring må gis tid og anledning til å gjennomføre denne på en måte som gjør at de faktisk tilegner seg kunnskapen.

Ansatte som utfører arbeidet i bingohallene må ha kunnskap om hvordan hvitvasking og terrorfinansiering skjer, slik at de er i stand til å ha oppmerksomhet mot slike forhold i utførelsen av sitt arbeid. De må kjenne til de interne rutinene for hvordan de skal håndtere situasjoner der det kan være usikkerhet knyttet til et forhold de ser. De må vite hvem de skal kontakte for å diskutere den konkrete situasjonen, herunder om det skal iverksettes nærmere undersøkelser og hvordan. De må også vite når de skal kontakte hvitvaskingsansvarlig, for eventuell rapportering til Økokrim. Dette må nedfelles i egen rutine, og opplæringen må dekke denne rutinen og øvrige rutiner som skal sikre etterlevelsen av pliktene i hvitvaskingsloven.

OKB har sendt oss opplæringsplan for ansatte, ppt som de bruker i opplæringen, signerte deltakerlister, skjema som de går gjennom med sine ansatte og quiz som sendes til ansatte årlig i mai og desember.

3.3.1 Lotteritilsynets vurdering

Rutinens pkt. 5.1 beskriver opplæringsplikten og angir krav til opplæringen hos OKB.

Som nevnt under pkt. 3.2.1. finner vi at dette punktet er noe kort og gir veldig lite informasjon om opplæringens innhold, eller krav til kompetanse som er definert for de ulike ansatte hos OKB. Samtidig ser vi selve opplæringsplanen er også noe tynt. Det er et dokument på ett ark som inneholder to punkter som er relevante for opplæringen, og to punkter som gjelder internkontroll. Gitt at OKB er den største aktøren i bransjen (med flest bingohaller og flest ansatte), forventer Lotteritilsynet at dere har en detaljert og omfattende opplæringsplan, som dekker alle roller i organisasjonen.

Opplæringsplan skal være et dokument som viser hvem som skal ha opplæring, på hvilket tidspunkt det skal skje og hva opplæringen skal omhandle. Opplæringen må være tilpasset rollen/ansvarsområdet den enkelte medarbeider har.

Opplæringsplanen skal omfatte både nyansatte, og inneholde oppfriskningskurs til de som har jobbet hos OKB lenge. Det er OKB som skal definere frekvensen på oppfriskingen.

Vi finner at opplæringsmateriell som OKB bruker i sin opplæring er et bra og oversiktlig dokument som berører de viktigste temaer og gir en bra innføring i arbeidet med antihvitvasking. Vi ser også som positivt at selskapet utarbeider quiz som de sender til sine ansatte.

3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)

Formålet med å gjennomføre kundetiltak er at rapporteringspliktige skal kjenne sine kunder. Når en kjenner identiteten til kunden og kundeforholdets formål, kan bingomedhjelperen iverksette tilpasset og risikobaserte tiltak mot den enkelte kunde.

Kundetiltak skal gjennomføres ved etablering av kundeforhold, ved transaksjoner over 16 000 kroner eller ved mistanke om terrorfinansiering. Hvitvaskingsloven stiller blant annet krav til at den rapporteringspliktige kartlegger kundens identitet, kundeforholdets eller transaksjonens formål og tilsiktede art, og om kunden er en politisk eksponert person (PEP).

Hvitvaskingsloven stiller også krav til løpende oppfølging av kundeforholdet. Rapporteringspliktige må oppdatere kundeopplysninger og annen relevant dokumentasjon, samt overvåke kundeforføring, herunder transaksjonsmønstre. Ansatte i bingohallen må følge med på kundenes aktivitet og påse at de kjenner kunden tilstrekkelig til å gjennomføre nødvendige kundetiltak og vurderinger for å kunne håndtere risikoen som den enkelte kunde innebærer. Formålet med oppfølgingen er å oppdage avvikende eller endret adferd fra kunden.

OKB har forklart at kunder som spiller uregistrert og skal betale med kontant må henvende seg i kassen. Kunder som er registrert kan bruke ladeskap med bankkort. Ladeskap er stengt for kontanter med mindre man bruker et registrert medlemskort. I kassen fører vi lister over alle kunder som bruker kontanter. Hver dag produseres det en dagsrapport som viser all omsetning.

Lotteritilsynet har mottatt dokumentasjon som viser dagsoppgjør og månedsoppgjør, dokumentasjon på kontantomsetning i utvalgte bingohaller, kopi av kundeerklærings skjema, dokumentasjon som viser gjennomførte kundetiltak, både forsterkede og forenklete, beskrivelse på system for overvåkning av kontanter.

I tillegg til det ser vi at de ulike kundetiltak er omtalt i selskapets rutine og risikovurderingen.

3.4.1 Lotteritilsynets vurdering

Lotteritilsynet ser at OKB har fått på plass en del tiltak som gjelder kundeoppfølging og transaksjoner.

Det er positivt at selskapet har tenkt gjennom tiltakene og de er tilpasset virksomhetens art og omfang.

Vi ser imidlertid at tiltakene er nevnt både i rutinen og risikovurderingen. Vi har allerede kommentert ovenfor at dere trenger å ha bedre struktur i dokumentet og ha bedre sammenheng mellom risikovurderingen og rutinen.

Ellers finner vi at selve punkt 2 i rutinen som gjelder kundetiltak og løpende oppfølging, inneholder mye bra. Dere bruker konkrete eksempler og forklarer godt i hvilke situasjoner hvilke tiltak skal gjennomføres. Som et forbedringspunkt anbefaler vi at dere beskriver hvordan de ulike kundetiltak skal dokumenteres.

Når det gjelder system for å avgjøre om kunden er PEP, ser vi at dere beskriver de ulike støtteverktøy i pkt. 5.4, og nevner blant annet PEP-lister. Vi har ikke fått tilsendt noe dokumentasjon på at dere bruker noen andre systemer eller bruker PEP-lister, og

legger til grunn at det er kundeerklærings skjema som er den primære kilde som OKB jobber med.

I vedlegg 2 (dokumentasjon ved normal kontroll) skriver dere under pkt. 1.4 skriver dere: «For ytterligere informasjon om PEP, se Vedlegg 4». Vi ser at rutinen ikke har noe vedlegg 4.

3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim (hvvl. kap. 5)

Rapporteringspliktige som avdekker forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering, skal foreta nærmere undersøkelser. Terskelen for undersøkelser er lav, og enhver indikasjon kan i utgangspunktet være tilstrekkelig. Undersøkelser skal alltid gjennomføres dersom det avdekkes forhold som avviker fra den rapporteringspliktiges kjennskap til kunden og kundeforholdets formål og tilsiktede art, jf. hvvl. § 25.

Rapporteringsplikten inntreffer dersom undersøkelser av et eller flere mistenkelige forhold ikke blir avkreftet. Mistankegrunnlaget er lavt, og det kreves ikke sannsynlighetsovervekt for at det foreligger noe mistenkelig før rapporteringsplikten inntreffer. Hvitvaskingsansvarlig er ansvarlig for å oversende opplysninger som nevnt i hvvl. § 26 til Økokrim, jf. hvitvaskingsforskriften § 5-1.

OKB har tilsendt oss kopi av tre interne undersøkelser. Selskapet har også opplyst at de ikke har hatt alvorlige nok tilfeller til at Økokrim skulle blitt varslet. OKB har ved tre anledninger gjennomført forsterkede tiltak hvor mistanken ble avkreftet etter samtale og dokumentasjon fra kunde.

3.5.1 Lotteritilsynets vurdering

Lotteritilsynet ser at i OKB lister opp indikatorer på mistenkelige forhold i rutinen pkt. 3.1. Vi mener samtidig at det er uheldig å skrive at «eksempler på andre mistenkelige forhold finnes andre steder i rutinen». Det er viktig at denne indikatorlisten er så uttømmende som mulig, og at dere henviser til andre steder i rutinen hvor indikatorer er nevnt.

Når det gjelder interne undersøkelser som vi fikk tilsendt, ser vi at disse dokumenterer gjennomførte forsterkede kundetiltak. Nærmere undersøkelser etter hvvl. § 25, er ikke det samme som forsterkede tiltak.

Lotteritilsynet finner det underlig at det ikke har forekommet noen mistenkelige transaksjoner eller vært oppdaget andre mistenkelige forhold hos OKB, spesielt med tanke på at dere har bingohaller med middels og høy risiko. Vi vil understreke at det ikke kun mistenkelig bruk av kontanter som utløser undersøkelsesplikt. Andre mistenkelige forhold som er listet opp i hvvl. § 25, og som dere lister opp i rutinen pkt. 3.1 skal undersøkes og eventuelt rapporteres til Økokrim. Vi vil også understreke at terskelen for å undersøke og rapportere mistenkelige forhold er lav.

Det er derfor viktig at dere foretar gjennomgang av deres praksis på dette området, får uttømmende liste på indikatorer for mistenkelige forhold, og dokumenterer etterlevelse av hvvl. §§25 og 26.

3.6 Internkontroll (hvvl. § 35)

Kravet til interkontroll innebærer at virksomheten må ha kontrollrutiner som er egnet til å avdekke manglende etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Hyppigheten, omfanget og følgene av internkontrollen vil bero på en vurdering av foretakets art og omfang.

Internkontrollen skal gjøre virksomheten i stand til å avdekke svakheter og identifisere forbedringspotensial ved eget arbeid med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Formålet med å identifisere eventuelle svakheter er at rapporteringspliktige iverksetter nødvendige tiltak for å forhindre at manglende etterlevelse fortsetter, samt gjør endringer i virksomhetens rutiner for å overholde hvitvaskingsloven. Internkontroll er en forutsetning for at rutinene effektivt skal kunne oppdateres av den øverste ledelsen.

Som dokumentasjon på internkontroll, har OKB sendt et Excel-ark som viser kontroller som gjennomføres i de ulike hallene. OKB har også opplyst at de gjennomfører tilfeldige kontroller, og at de ikke har hatt ekstern revisjon.

3.6.1 Lotteritilsynets vurdering

Lotteritilsynet ser at i pkt. 5.2 i rutinen står det at skal utarbeides egen rutine for internkontroll. Denne kontrollrutinen skal være utformet slik at «selskapet avdekker manglende etterlevelse av rutinene og regelverket, for eksempel kundetiltak og rapportering av transaksjoner». Vi kan imidlertid ikke se at denne rutinen ble utarbeidet.

Vi kan heller ikke se at det er etablert et fungerende system for internkontroll. Det tilsendte Excel-dokumentet er ikke tilstrekkelig som dokumentasjon på internkontroll. Det sier ikke hva kontrollene går ut på, hvordan avvik vil følges opp og av hvem. Når man for eksempel sier at «kundetiltak er ok», ser man ikke hva som ble kontrollert.

Dette arket kan fungere greit som ett av kontrolltiltakene, men kan ikke erstatte et helhetlig system som skal sikre kontinuerlig forbedring og avdekke mangler. Vi kan heller ikke se hvordan ledelsen er involvert i denne prosessen. Det er en forutsetning at internkontroll fungerer på alle nivå i organisasjonen. Det er ikke kun hallene som skal kontrolleres. I tillegg er det viktig at ledelsen tar ansvar for avvik og oppfølging av forbedringsforslag.

Vi vil nok en gang understreke at OKB er en stor aktør, og virksomhetens art og omfang tilsier at systemet for internkontroll skal være noe mer avansert enn et Excel-ark.

Internkontroll er en prosess som består av kontinuerlige oppgaver og aktiviteter, iverksatt og utført av virksomhetens styre, ledelse og øvrige ansatte. Det er derfor viktig at dere får en god og detaljert rutine på deres internkontroll, der dere beskriver hvilke aktiviteter skal hjelpe dere å avdekke svakheter ved etterlevelsen av hvitvaskingsloven og identifisere forbedringsområder. Det kan også være et bra tiltak å etablere egen plan for de ulike kontroller, som beskriver hyppighet og ansvarsområder.

Med tanke på virksomhetens omfang, vil vi også anbefale OKB å gjennomføre eksterne revisjoner.

4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging

Dokumentasjonen viser i all hovedsak at OKB har fått på plass en god del dokumentasjon som skal sikre at de overholder kravene i hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift etterleves.

Under tilsynet har vi avdekket to avvik (brudd på lovbestemmelse) og tre merknader.

4.1 Avvik

Lotteritilsynet har funnet to avvik (brudd på hvitvaskingsloven):

Avvik 1 Rutiner

Hvitvaskingsloven § 8 lyder:

«(1) Rapporteringspliktige skal ha oppdaterte rutiner for å sikre at virksomheten håndterer identifisert risiko og oppfyller plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her.

(2) Rutinene skal tilpasses virksomhetens art og omfang.

(3) Rutinene skal dokumenteres og stilles til rådighet for tilsynsmyndigheten.

(4) Rutinene skal være fastsatt på øverste nivå hos den rapporteringspliktige.

(5) Det skal utpekes en person i ledelsen som skal ha et særskilt ansvar for å følge opp rutinene.

(6) I konserner skal rutinene fastsettes og følges både på konsernnivå og i filialer og majoritetsede datterselskaper. Den rapporteringspliktige skal utarbeide rutiner for behandling av opplysninger i tråd med §§ [22 sjette ledd](#) og [31](#), jf. [§ 28 tredje ledd](#)».

Lotteritilsynet har funnet at rutinen henviser til gammelt pengespillregelverk, samt at liste over høyrisikoland er utdatert. Selv om rutinen ble revidert i desember 2022,

plikter OKB å følge med på regelverksendringer, teknologiutviklingen, nye produkter/tjenester, nye risiko og endringer i kundegruppe, og holde sine rutiner oppdatert til enhver tid. Vi finner at det foreligger et brudd på hvitvaskingsloven § 8 (1)

Vi anbefaler også at OKB foretar en helhetlig gjennomgang av sin rutine og vedleggene, og sørger for bedre sammenheng mellom punktene i rutinen og risikovurderingen, samt sørger for at rutinen har bedre struktur og at den er mer brukervennlig. Se nærmere under pkt. 3.2.1.

Avvik 2 - Internkontroll

Hvitvaskingsloven § 35 lyder:

«(1) Rapporteringspliktige skal gjennom internkontroll i virksomheten sørge for at loven her overholes

(2) Dersom en risikovurdering av virksomhetens omfang og art tilsier det, skal rapporteringspliktige

- a) utnevne etterlevelsansvarlig*
- b) gjennomføre skikkethetsvurderinger av ansatte*
- c) opprette en uavhengig kontroll med at virksomhetens interne rutiner overholdes».*

Lotteritilsynet mener at det ikke ble etablert tilstrekkelige systemer som kan avdekke manglende etterlevelse av hvitvaskingsregelverket og som sikrer kontinuerlig forbedring på området. Det Excel-arket som OKB bruker, tilfredsstiller ikke kravet til internkontroll, men kan nok brukes som et internkontrolltiltak.

Vi kan heller ikke se at det er utviklet en kontrollrutine som OKB nevner i sin rutine under pkt. 5.2.

Gjennomgående prinsippet i hvitvaskingsloven er at tiltak skal tilpasses virksomhetens omfang. I dette tilfellet kan vi ikke se at det er etablert tilstrekkelige kontrolltiltak og internkontrollsystem som er tilpasset OKB' omfang. Dette er et brudd på hvitvaskingsloven § 35.

Se nærmere under pkt. 3.6.1.

4.2 Merknader

Lotteritilsynet har under revisjonen kartlagt følgende forbedringsområder (merknader).

Merknad 1- Risikovurdering

Lotteritilsynet finner at risikovurderingen til OKB er tilfredsstillende, den dekker de sentrale temaer, og man ser at det ligger mye arbeid bak denne risikovurderingen. Vi ser imidlertid at det er et stort forbedringspotensial.

Vi anbefaler OKB å jobbe videre med risikokartleggingen og analysene, slik at dere sikrer at tiltak både på overordnet nivå og på «hallnivå» er lett å etterleve og følge opp.

Vi anbefaler OKB å være tydelig på tiltak som er nevnt i rutinen, og at man kan lett finne frem de relevante tiltakene.

Det vil også være en fordel om dere utvikler spesifikke risikovurderinger på «hallnivå», slik at man lett kan ta dem i bruk i den aktuelle bingohallen, istedenfor at man må bla gjennom hele rutinen og risikovurderingen.

Se nærmere under punkt 3.1.1.

Merknad 2 – Kundetiltak og løpende oppfølging

Lotteritilsynet finner at kundetiltak er tilstrekkelig beskrevet i den gjeldende rutinen. Som sagt ovenfor, anbefaler vi at OKB viser bedre sammenheng mellom de konkrete risiko og tiltak. Dette kan være som en del av deres arbeid med rutinen og risikovurderinger, ref. merknader 1 og 2.

Vi anbefaler OKB å vurdere om de skal bruke PEP-lister eller andre støtteverktøy. Hvis ikke, så finner vi at det unødvendig å skrive dette i rutinen, da dette er noe selskapet ikke bruker, og kan ikke dokumentere etterlevelsen. Samtidig er det viktig å understreke at denne beslutningen skal være basert på en risikovurdering.

Se nærmere under pkt. 3.4.1.

Merknad 3 – Undersøkelsesplikt og rapportering til Økokrim

OKB må gå gjennom sin praksis rundt undersøkelser av mistenkelige forhold og praksis rundt rapportering til Økokrim. Vi vil også påpeke at forsterkede kundetiltak erstatter ikke undersøkelsesplikten. Det forventes også at det blir særlig fokus på dette temaet under opplæringen for de som jobber i bingohaller. Videre forventer vi at etterlevelse av hvvl. §§ 25 og 26 skal dokumenteres.

Se nærmere under pkt. 3.5.1

Lotteritilsynet ber om å få tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp avviket og merknadene snarest mulig. Tilbakemeldingen må inneholde en tiltaksplan med frister for når tiltakene skal være gjennomført. Lukking av avviket må prioriteres omgående.

Frist for tilbakemelding er 7. september 2023.